

מסכת פסחים דף קג' סדר ברכת הבדלה

ערך: דוד זינגר

סדר ברכות בהבדלה

**רב הונא בר יהודה איקלע לבי רבא ; אייתו לקמייהו מאור ובשמים ; בריך רבא
אבשמים ברישא , והדר אמאור ;**

מסופר שרב הונא בר יהודה הזדמן לביתו של רבא במוצאי שבת. הביאו לפני רבא
נר ובשמים (להבדלה). רבא בריך על הבשמים בהתחלה ואחר כך בריך על הנר.

קושיה:

**אמר ליה : והא בין בית שמאי ובין בית הלל מאור ברישא והדר אבשמים
אמר רב הונא בר יהודה לרבא : גם לשיטת בית הלל וגם לשיטת בית שמאי צריך
לברך קודם על הנר ורק אחר כך על הבשמים.**

ומאי היא?

ומאיפה יודעים שגם לפי בית הלל וגם לפי בית שמאי קודם מברכים על הנר ורק
אחר כך על הבשמים?

**דתנן [ברכות פ"ח מ"ה]: בית שמאי אומרים : נר ומזון, בשמים והבדלה ; ובית
הלל אומרים : נר ובשמים, ומזון והבדלה.
שלמדנו במשנה במסכת ברכות שיש רק כוס אחת של יין וצריך לעשות הבדלה וגם
לברך ברכת המזון. יש מחלוקת בעניין סדר הברכות :**

בית שמאי : מברך על הנר ואחר כך ברכת המזון ואחר כך על הבשמים ובסוף אומר
המבדיל.

בית הלל : מברך קודם על הנר אחר כך על הבשמים, לאחר מכן אומר ברכת המזון
ולבסוף אומר המבדיל.

תירוץ:

**עני רבא בתריה ואמר : זו דברי רבי מאיר
רבא ענה שיש מחלוקת לגבי דעת בית הלל ובית שמאי ורב הונא הביא את דעת רבי
מאיר.**

אבל רבי יהודה אומר: לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על המזון שהוא בתחלה ועל הבדלה שהיא בסוף, על מה נחלקו? - על המאור ועל הבשמים: בית שמאי אומרים מאור ואחר כך בשמים, ובית הלל אומרים בשמים ואחר כך מאור,

אך רבי יהודה חולק עליו ואמר שמחלוקת בין בית שמאי ובית הלל היא:

בית שמאי: קודם מברך על המזון ואחר כך על הנר, לאחר מכן על הבשמים ובסוף הבדלה.

בית הלל: קודם מברך על המזון ואחר כך על הבשמים, לאחר מכן על הנר ובסוף הבדלה.

ואמר רבי יוחנן: נהגו העם כבית הלל ואליבא דרבי יהודה.

ואמר רבי יוחנן שנהגו להלכה כדעת בית הלל כפי שאמר רבי יהודה: קודם מברך על המזון ואחר כך על הבשמים לאחר מכן על הנר ובסוף הבדלה. וכך עשה רבא.

ברכת בורא פרי הגפן בסעודה ובברכת המזון

המקרה:

רב יעקב בר אבא איקלע לבי רבא, חזיה דבריך בורא פרי הגפן אכסא קמא, והדר בריך אכסא דברכתא ואישתי.

רב יעקב בן אבא הזדמן לבית רבא וראה שרבא בריך על היין בזמן הסעודה ומברך שוב "בורא פרי הגפן" על הכוס של ברכת המזון.

אמר ליה: למה לך כולי האי? הא בריך לן מר חדא זימנא? שאל רב יעקב בן אבא את רבא: מדוע עשית כך? הרי אפשר היה לברך פעם אחת על שתי הכוסות?

אמר ליה: כי הוינן בי ריש גלותא - הכי עבדינן. ענה רבא: כך היינו עושים בבית ראש הגלות.

אמר ליה: תינח בי ריש גלותא, דהכי עביד, דספק מייתי לן ספק לא מייתי לן הכא הא מנח כסא קמן ודעתן עילויה!!?

אמר רב יעקב בן אבא: בבית ראש הגלות, לאחר שהביאו את הכוס הראשונה, לא ידעו אם יביאו כוס נוספת כיון שהדבר תלוי ברצון בעל הבית ולכן צריך לברך על כל כוס בנפרד. אך כאשר אנו מתכוונים להמשיך ולשתות יין, אין צורך לברך ברכה ראשונה לפני כל כוס?

**אמר ליה: אנא עבדי כתלמידי דרב
דרב ברונא ורב חננאל תלמידי דרב הוו יתבי בסעודתא, קאי עליהו רב ייבא סבא**

אמר רבא: אני נהגתי כתלמידי רב. כמו שמסופר

רב ברונא ורב חננאל, תלמידיו של רב, ישבו לאכול ביחד ורב ייבא הזקן שימש אותם.

**א"ל הב לן וניבריך לסוף אמרו ליה הב לן ונישתי
אמרו לו הבה ונברך, ולאחר ברכת המזון אמרו: "בואו ונשתה עוד יין".**

**אמר להו הכי אמר רב כיון דאמריתו הב לן וניבריך איתסרא לנו למישתי מאי
טעמא דאסחיתו דעתייכו**

אמר להם רב ייבא הזקן: כך אמר רב - במקרה שאומרים הבה ונברך נחשב הדבר לסיום הסעודה. הודעתכם שסיימתם את הסעודה מוכיחה שהחלטתם שלא לשתות יותר, ואם החלטת לשתות לאחר ברכת המזון, אתם צריכים לברך שוב ברכה ראשונה.

מקרה נוסף:

**אמימר ומר זוטרא ורב אשי הוו יתבי בסעודה וקאי עליהו רב אחא בריה דרבא
אמימר ומר זוטרא ורב אשי ישבו לסעוד ביחד ורב אחר, בנו של רבא, עמד ושימש
אותם.**

**אמימר בריך על כל כסא וכסא ומר זוטרא בריך אכסא קמא ואכסא בתרא
רב אשי בריך אכסא קמא ותו לא בריך.
אמימר בריך לפני כל כוס יין ששתה בזמן הסעודה.**

מר זוטרא בריך על הכוס הראשונה ששתה בתוך הסעודה ולא בריך על כוסות נוספים ששתה בתוך הסעודה. הוא בריך שוב לפני ששתה את כוס ברכת המזון.

רב אשי בריך רק פעם אחת על הכוס הראשונה ששתה בסעודה.

אמר להו רב אחא בר רבא אנן כמאן נעביד?
שאל רב אחא בן רבא : כמו מי עלי לנהג , שכן כל אחד מכם נהג אחרת?

אמימר אמר נמלך אנא
אני נהגתי כך וברכתי לפני כל כוס בגלל שבכל כוס ששתיתי, לא התכוונתי לחזור ולשתות שוב יין.

מר זוטרא אמר אנא דעבדי כתלמידי דרב.

מר זוטרא אמר שהוא נהג כמו תלמידי רב שאומרים שברכת המזון נחשבת להפסקה (להסחת דעת) ולכן בין כוסות יין לא צריך לברך לפני כל כוס, אבל לאחר ברכת המזון צריך.

ורב אשי אמר לית הילכתא כתלמידי דרב

רב אשי אמר שאין ההלכה כתלמידי רב והוא מביא הוכחה מרב עצמו.

דהא יו"ט שחל להיות אחר השבת ואמר רב יקנ"ה

ביום טוב שחל במוצאי שבת לדעת רב מברכים (א) יין (בורא פרי הגפן" (ב) קידוש (ג) נר (בורא מורא האש ד) הבדלה.
מכאן רואים שלדעת רב אין צורך לברך פעמיים "בורא פרי הגפן" - פעם על הקידוש ופעם נוספת על ההבדלה. זהו סימן שהקידוש לא נחשב להפסקה , בין כוס קידוש לכוס ההבדלה. (ומכאן נלמד שגם ברכת המזון לדעת רב לא תחשב להפסקה בין כוס יין שבתוך הסעודה לכוס ברכת המזון).

ולא היא התם עקר דעתיה ממשתיא הכא לא עקר דעתיה ממשתיא

דוחים את דבר רב אשי ואומרים שבמקרה של יום טוב שחל בשבת אין צורך לברך פעמיים בורא פרי הגפן, פעם לקידוש ופעם להבדלה בגלל שכל העניין של קידוש וההבדלה הוא כוס היין. אך ברכת המזון גורמת להיסח דעת הגורם להפסקה בין כוס היין בתוך הסעודה לכוס היין שלאחר ברכת המזון.